

Àvies que varen canviar el món: Abuelas de Plaza de Mayo

Fa pocs dies un diari local publicava un article amb el títol *Cinco protestas sociales que cambiaron el mundo*. Immediatament vàrem pensar en *Abuelas*.

Algú podria objectar que el fet d'haver recuperat els seus néts de la dictadura argentina (1976-1983), més enllà de ser digne de lloança, no és suficient per ser considerat com "una protesta social que va canviar el món". I potser, certament, sigui així. Potser fins i tot es podria dir que és un assumpte privat d'algunes famílies que han lluitat per sostreure's a la violència del terrorisme d'estat en les seves línies parentals.

Tanmateix, la inclusió de *Abuelas de Plaza de Mayo* entre els grups d'acció que han canviat la història esdevé coherent quan es coneix on, quan i com les *Abuelas* varen transcendir-se a si mateixes i a la recuperació dels fills dels seus fills. Quelcom que convida a pensar en la *diferència* entre adopció i apropiació, especialment en el referent a l'estatut que fonamenta la persona, el de la seva identitat.

"No tener identidad es como ser un fantasma", diu un dels néts recentment recuperat, i qui millor que algú que ha passat per aquesta entitat o des-identitat per saber què ha estat un

Direcció publicació:

Diana Marre, Nadja Monnet i Beatriz San Román

Continguts d'aquest número:

Martha Bello y Lila Parrondo

Imatges:

Nadia Faus

Coordinació:

Bruna Álvarez i Victòria Badia

Traducció:

Bruna Álvarez i Victòria Badia

Documentació:

Anaïs Vidal i Bruna Álvarez

Difusió:

Maria Galizia

Subscripció i contacte:

gr.afin@uab.cat

ISSN: 2013-2956

Afin

Grupo de Investigación

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

Amb el suport de:

Cuerpos.
Tècnica
mixta
sobre
fusta.

mateix mentre no ha estat l'ésser que havia nascut.

Aquest desembarbussament, laberint del ser, que s'institueix a partir del nom propi i del desig dels pares gestants, és el punt temporal que comença a forjar-se a la inversa, des d'un compte regressiu, quan un nét és recuperat.

Se'ls anomenà, molt encertadament, "desapareguts vius". Alguns van començar sent *altres*, apropiats des del minut zero del seu naixement. Altres van passar de ser qui eren a ser aquests *altres* que el flagel policial i militar, posterior a la mort i/o desaparició dels seus pares, va oblidar o abandonar com a NN (*no name*, sense nom) per ser recollits a les *casas-cuna*, hospitals, comissaries de guàrdia o en un trist parc, fins i tot d'un altre país, com va ser el cas dels germanets uruguaïans trobats a Xile. Posteriorment, van ser integrats en grups familiars, alguns dels quals desconeixien el seu veritable origen mentre que altres el coneixien, però el negaven fèrriament.

"*La mentira*, –diu un altre d'ells–, *fue lo que más daño me hizo, el saber que ella sabía*", referint-se amb aquest "ella" a la persona que durant tota la seva vida va creure mare seva.

És cert que *Abuelas de Plaza de Mayo* començà amb una protesta, la famosa i enormement arriscada *ronda de los jueves*. Una acció de protesta

davant el silenci imposat a la reiterada pregunta de "on són?"

El novembre de 1979, el Comandant en Cap de les *Juntas Militares Argentinas*, Jorge Rafael Videla, va declarar al diari *Clarín*: "*¿Qué es un desaparecido? En cuanto éste como tal, es una incógnita el desaparecido. Si reapareciera tendría un tratamiento X, y si la desaparición se convirtiera en certeza de su fallecimiento tendría un tratamiento Z. Pero mientras sea desaparecido no puede tener ningún tratamiento especial, es una incógnita, es un desaparecido, no tiene entidad, no está, ni muerto ni vivo, está desaparecido*". Aquí veiem perfilar-se clarament aquesta des-identitat fantasmàtica de la qual es desrealitzen cada un dels néts en el moment de la seva recuperació.

Des de la primera *ronda* de les *Abuelas a la Plaza de Mayo*, fins a la restitució de la identitat de 108 persones, rescatades de la mentida que, per la seva posició de botí de guerra, amenaçava sumir-los per sempre, han transcorregut 35 anys.

Han estat anys durant els quals la perspectiva de transformació de la història es va anar gestant al mateix temps que la creació dels recursos que avui ofereixen com experiència i alternativa per canviar el món.

Aquestes dones van aprenent en el seu camí, que no només han d'enderrocar murs, sinó que, davant la manca de fonament de les mateixes institucions creades a tal efecte en la majoria de les nacions, elles estan cridades a construir nous i valedors dics de salvament perquè el *Nunca Más* sigui una veritat definitiva.

Actualment, una anàlisi genètica d'identitat és coneguda i admesa no només jurídicament, sinó també per la totalitat de les persones que, d'una manera o d'una altra, coneixen els beneficis que l'esmentada pràctica pot proporcionar. Però, quan les *Abuelas* anaven de porta en porta buscant els seus néts, van comprendre que un dels primers obstacles amb què es trobarien era la falta de material genètic. Fins a aquell moment, si una persona deia

“aquest noi no és el meu fill” n’hi havia prou amb obtenir sang d’aquesta persona i del noi, fer l’encreuament i obtenir-ne un resultat, positiu o negatiu. Però, en el seu cas, els pares/mares no hi eren perquè amb tota probabilitat, eren morts, a més d’haver desaparegut el seus cossos.

Semblava que en aquest punt la recerca s’acabava. Trencada la cadena filiatòria, l’enemic quedava lliure de culpa i càrrec davant la falta de proves.

“*Por eso fuimos a preguntar al mundo cómo podíamos hacer. ¿Serviría la sangre de las Abuelas?*”, expliquen elles mateixes.

Aquesta pregunta, va arrancar el 1980 amb la localització de les germanes Ruarte i Jotar Britos, va transitar per camins de profunda contundència en l’avatar de la recerca i va culminar el 1987. Aquest any es va sancionar la llei 23.511 que ordenava la creació del *Banco Nacional de Datos Genéticos* a Argentina, a instància seva, amb l’objectiu de realitzar els informes i dictàmens tècnics i les perícies genètiques

Introspección.
Acrílic.

requerides judicialment per determinar la identitat dels (llavors) nens/es que se suposessin fills/es de desapareguts.

Si tornem a la proposta de l’article periodístic inicial que proposava destacar les gestes socials que canvien el món, les paraules del genetista Víctor Penchaszadeh, precursor en la col·laboració científica de la recerca genètica de les *Abuelas*, ho certifica en el

Libélula (fragment).
Pintura sobre seda.

pròleg del llibre *Las Abuelas y la genética* dient:

"Como genetista me caben dos comentarios que considero esenciales en este tema. En primer lugar, no hay duda que las Abuelas han dado a la genética una oportunidad única, la de redimirse como ciencia ante la sociedad. Ciertamente, la genética había tenido una triste historia durante la violación de derechos reproductivos en nombre de la "eugenesia" y hasta el genocidio. Pues bien gracias a la gran oportunidad dada por las Abuelas, la genética ha podido ponerse del lado de los derechos humanos y posibilitar la efectivización del derecho a la identidad y la reparación a la grave violación de la apropiación de niños".

Així, aquesta pràctica que avui resulta tan útil i es presenta tan senzilla, té en els seus anals una història d'investigació que, a partir d'un qüestionament fins llavors inexistent, cobra un profund sentit polític. Del qual també es desprèn un caràcter universal que, si bé va ser desenvolupat en les pro-

ves dels laboratoris, va ser ideat i gestat abans per la previsió i serietat que les *Abuelas* van donar a cada un dels camins en què la recerca dels seus néts les obligava a internar-se.

De la mateixa manera, van aprofitar les esclertes que, en las lleis argentines de *Punto Final* i *Obediencia Debida*, l'exclusió del delictes de substitució d'estat civil i sostracció i ocultament d'identitat va deixar. Així, en sol·licitud de *Abuelas de Plaza de Mayo*, el 20 de novembre de 1989, es va promoure la inclusió dels articles 7 i 8 –coneguts com a "argentins"– i l'11 del Dret a la Identitat, en la *Convención Internacional por los Derechos del Niñez*, aprovada per l'Assemblea General de les Nacions Unides.

Des de la perspectiva filiatòria aportada pels professionals de l'entorn terapèutic de *Abuelas*, s'intenta despertar la consciència genealògica pel que respecta al conjunt dels sistemes institucionals fabricats per la humanitat per sobreviure i reproduir-se dins d'un marc legal que garanteixi la conservació de

l'espècie a través de la seva participació històric-filial en un grup.

El que Freud anomenà empremta mnèmica als seus escrits, va passar a constituir-se en part de la memòria històrica dels individus, proveint d'aquesta manera un avenir a la memòria.

El 8 d'agost de 2001, la llei argentina 25.457 va crear la *Comisión Nacional Argentina por el Derecho a la Identidad* en l'àmbit del Ministerio de Justicia y Derechos Humanos amb treball voluntari de tots els seus membres.

Tres anys després, el 2004, el govern de Néstor Kischner va confirmar-ne la creació amb el Decret 715/2004 de constitució de la *Unidad Especial de Investigación de la Desaparición de niños* com a conseqüència de l'accionar del terrorisme d'Estat al si de la *Comisión Nacional Argentina por el Derecho a la Identidad (CONADI)* presidida pel Secretari de Drets Humans.

A la llei de creació s'assenyalà que "el Gobierno Nacional ha asumido el compromiso irrenunciable de promover las complejas investigaciones subsis-

tentes, hasta sus últimas consecuencias".

A partir d'aquell moment, Organismes de Drets Humans i Estat integraren una entitat conjunta en la persecució de delictes de terrorisme d'estat, desaparició forçada de persones i sostracció d'identitat, constituent la seva jutjabilitat com imprescriptible a través del seu estatut legal actual conegut com "crims de lesa humanitat".

La formalització, amb punts geogràfics a tot el país, de l'anomenada *Red por la Identidad*, reforçà l'activitat programàtica destinada a facilitar la labor de l'Entitat, de manera que totes aquelles persones que necessitessin assistència d'aquesta no s'haguessin de desplaçar des del seu lloc d'origen cap a la seu central i poguessin ser assistits i assessorats a cada província argentina des de la *Red por la Identidad*, funcionant com un enllaç directe entre *Abuelas* i *CONADI*.

El 2004, i com una extensió d'aquesta *Red Nacional*, demostrant una vegada més la seva capacitat operativa en

Collage.

procura del seu objectiu, *Abuelas* va promoure la creació de la *Red Argentino Europea por el Derecho a la Identidad* amb

Collage 2.

seu a Madrid. Aquesta *Red*, en conjunt amb *Abuelas* i CONADI, va permetre, per primera vegada, realitzar recerques fora del territori argentí, perquè tota persona que dubtés sobre la seva identitat i estés a l'estranger, no es veiés privada d'aquest dret.

A través de la *Red*, i a l'empara territorial dels Consolats Argentins, el *Banco Nacional de Datos Genéticos* rep material genètic extret en les seves seus i sota estrictes protocols, per al seu encreuament amb els de totes les famílies enregistrades en una Base de Dades Genètiques, garantida per 99 anys.

Des de les primeres restitucions, les *Abuelas* van comprendre que no tot el mal infligit acabava amb la trobada i la restitució, per la qual cosa, des de 1985, l'àrea terapèutica constitueix un pilar fonamental en la reintegració familiar i el reordenament psíquic de les víctimes. No obstant, no va ser fins el 2003 que va començar a funcionar el *Centro de Atención por el Derecho a la Identidad* com a part d'un projecte finançat –inicialment i amb un termini de tres anys– per la Unió Europea.

La proposta de treball estava adreçada especialment als joves apropiats il·legalment i als seus familiars, però també a aquells qui, per diverses situacions, podien veure afectat el seu dret a la identitat.

La creació del *Centro* va permetre brindar atenció terapèutica d'orientació psicoanalítica en temes lligats amb la identitat oberta a la comunitat en tant que l'experiència ha demostrat que la situació soferta per aquestes persones afecta profundament la seva subjectivitat, vulnera el seu dret a la identitat i causa patiment a més d'una generació.

Es tracta d'una situació que roman mentre que s'ignora l'esdevingut, amb més de 300 persones, els familiars de les quals encara les busquen. La *Red Argentino Europea por el Derecho a la Identidad*, en no estar adscrita al programa de finançament de la Unió Europea, no compta amb un *Centro* d'aquestes característiques a Madrid. Tanmateix, la nostra pertinença professional a l'àrea de la salut psíquica ens permet garantir, amb les mateixes pautes que l'esmentat *Centro*, l'acompanyament emocional i psicològic dels qui dubten durant el temps que transcorre entre l'apropament inicial i la resposta del *Banco*.

Hem ressenyat les accions més destacades de *Abuelas* com una aportació al coneixement més profund d'aquesta organització de drets humans, de la qual, si bé se'n parla cada vegada que apareix un nét nou, és menys coneguda quant als recursos que, paral·lelament a les restitucions, ha estat capaç de crear, amb intel·ligència emocional i política. Un amor profund i un desig tenaç, que han permès que 108 fantasmes hagin aconseguit, com en alguns contes infantils, recuperar el seu veritable ésser, prèviament robat per algun bruixot malvat.

Com es pot no considerar-les, llavors, mereixedores de l'honor d'haver creat una de les "cinc protestes socials que canviaren el món".

PER REFLEXIONAR

Cuerpo.
Cianotípia sobre seda
150 x 50 cm.

La causa de les *Abuelas*, a pesar de portar 35 anys en marxa, segueix sent notícia. Ho mostra la seva nominació al Premi Nobel de la Pau 2010 per ser un exemple mundial de lluita i participació civil en pro de la reparació, la justícia i la veritat del genocidi argentí.

En l'última dictadura militar, 500 nens/es foren apropiats, sostrets de les seves famílies o robats en néixer als centres clandestins de detencions, dins d'un pla organitzat, el *Plan Cóndor*. En aquests 32 anys de lluita, 108 néts han recuperat la seva veritable identitat mentre que 400 d'aquells nens, actualment joves que ronden els 32 -35 anys, romanen encara inscrits il·legalment sota noves identitats.

La lluita de les *Abuelas* ha variat amb els anys, des d'aquelles reunions clandestines a

la Confiteria Las Violetas de Buenos Aires. La investigació que realitzaven seguint la pista d'una denúncia, s'ha convertit en una acció social de recerca que ha implicat actors, autors, directors, fotògrafs, futbolistes, que ajuden a difondre el missatge de "*si dudas de tu identidad, estamos esperándote*".

I per què a Espanya? Fa ja uns quants anys que les *Abuelas* presentaren al Jutge Baltasar Garzón proves de l'existència a Espanya de 12 casos de nens apropiats. El 2004 es va posar en marxa el *Teatro por la Identidad España*, cicle amb molts anys d'existència a Argentina que ha permès de sensibilitzar i desvetllar el dubte.

El desastre econòmic de 2001, el "*corralito*", va provocar l'emigració de molts joves a Espanya i Europa, alguns dels quals podrien

ser alguns dels néts encara sense recuperar. I sabem per experiència que la distància afavoreix el dubte i permet de trobar forces per enfrontar-lo.

Per això, el 2004 les *Abuelas* van decidir crear una comissió tècnica, en el nostre cas professionals de la salut mental, que poguessin difondre la recerca i que al seu torn permetés d'assessorar, mediar, acompanyar i recolzar psicològicament als qui decidissin donar el pas d'iniciar el difícil procés de posar en dubte la pròpia identitat. La *Red Argentino Europea por el Derecho a la Identidad* és la representant a Espanya, des de 2004, de les *Abuelas de Plaza de Mayo* i la *Comisión Nacional por el Derecho a la Identidad*.

Estem aquí per fer que la recerca amplii el seu horitzó a Espanya i a la resta d'Europa. Necessitem la col·laboració de tots, perquè els joves sàpiguen que ENTRE TOTS ELS ESTEM BUSCANT.

PER LLEGIR..

Abuelas de la Plaza de Mayo (2008)

[*Las abuelas y la genética. El aporte de la ciencia en la búsqueda de los chicos desaparecidos*](#)

Buenos Aires: Abuelas de Plaza de Mayo

A través d'un relat periodístic amb entrevistes a les Abuelas protagonistes i a reconegudes personalitats de la ciència com Morris Tidball Binz, Mary-Claire King o Víctor Penchaszadeh, *Las Abuelas y la Genética...* reconstrueix el camí per identificar científicament els néts, però també el que en aquest recorregut l'impuls de les Abuelas brindà a la societat i a les ciències.

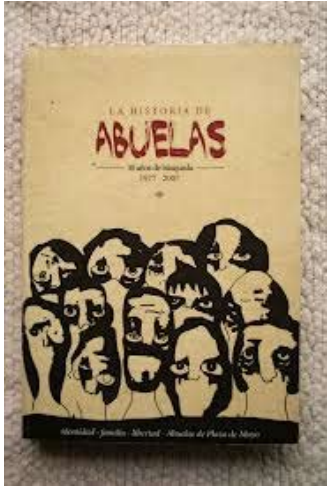

Herrera, M.; Tenembaum, E. (2007)

[*Identidad, despojo y restitución*](#)

Buenos Aires: Abuelas de Plaza de Mayo

Reedició actualitzada del llibre originalment publicat el 1990 per l'Editorial Contrapunto. En aquest, Matilde Herrera i Ernesto Tenembaum narren la història de la tasca de restitució de nens desapareguts per part de les Abuelas de Plaza de Mayo, amb capítols dedicats específicament als aspectes genètic, judicial i psicològic. Pròleg a la nova edició d'Estela B. de Carlotto.

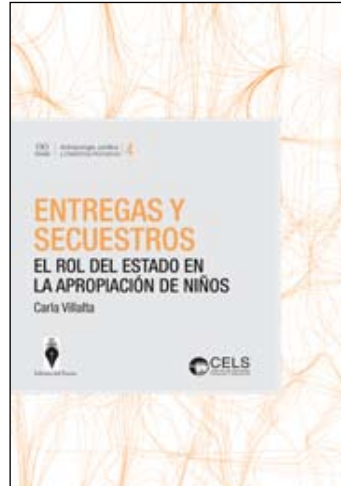

Abuelas de la Plaza de Mayo (2007)

[*Historia de Abuelas. 30 años de búsqueda 1977 – 2007*](#)

Buenos Aires: Abuelas de la Plaza de Mayo

Aquest llibre explica la història d'una institució, però també la d'un país, que gràcies al treball de les Abuelas de Plaza de Mayo, lentament, va poder comprendre que la dictadura va afectar al conjunt de la societat. El dret a la identitat es va veure afectat en cada un dels seus integrants i aquesta violació durarà fins que es trobi l'últim dels néts apropiats. Amb un to íntim els protagonistes relaten els processos i els fets que, durant trenta anys, van anar donant forma a la Asociación Abuelas de Plaza de Mayo.

Villalta, C. (2012)

Entregas y secuestros: el rol del estado en la apropiación de niños

Buenos Aires: Editores del Puerto

Antropòloga i investigadora del CONICET (Argentina), a través de l'anàlisi de casos de nens lliurats en adopció durant l'última dictadura militar argentina, indaga els dispositius institucionals, les rutines burocràtiques i els sentits socials que prevalien en aquells anys entorn d'aquesta figura legal, que conformaren un àmbit on l'apropiació criminal d'infants s'encastava en una normalitat admesa –i legalitzada–.

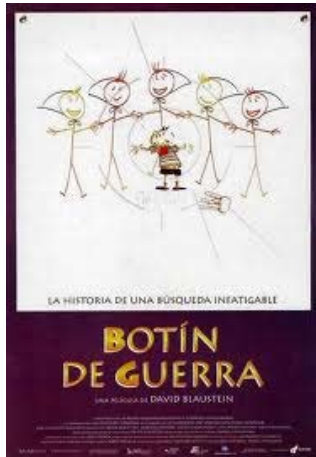
3ª Coloquio Interdisciplinario de Abuelas de Plaza de Mayo (2006)

[*Violaciones a los derechos humanos frente a los derechos a la verdad e identidad*](#)

Buenos Aires: Abuelas de Plaza de Mayo

En el present llibre es van compilar les exposicions realitzades en el 3º Coloquio Interdisciplinario de Abuelas de Plaza de Mayo, *Las violaciones a los derechos humanos frente a los derechos a la verdad y la identidad* que es va realitzar en Conveni amb la Procuración General de la Nación, els dies 17 i 18 de novembre de 2005 a la Facultat de Dret de la Universidad de Buenos Aires.

PER VEURE...

Blaustein, D. (2000)
Botín de guerra
Argentina,
118 min.

Botín de guerra se centra a la història del naixement i creixement de l'associació Abuelas de Plaza de Mayo, junt amb l'espantós fenomen sociopolític que va donar raó a la seva existència: L'apropiació sistemàtica dels fills de detinguts-desapareguts per part de la dictadura argentina entre els anys 1976-1983. Que després de segrestar, torturar i assassinar els pares, donava els seus bebès en adopció a membres i "amics" del regim.(FILMAFFINITY).

Ávila, B. (2004)
Nietos: identidad y memoria
Argentina, 90 min.

Documental sobre els nens robats durant la dictadura argentina que recull testimonis de segrestats entre 1976 i 1983. Durant aquests anys, milers de persones van ser segrestades i assassinades amb total impunitat. En molts casos, l'estat es va apropiat dels fills nou nats de dones embarassades en el moment del seu segrest. La desaparició de 500 nens és un dels més obscurs llegats d'aquest període. Tanmateix, la incansable labor de les Abuelas de la Plaza de Mayo va fer possible que un centenar d'aquests nens fossin tornats a les seves famílies. (FILMAFFINITY)

Bravo, E. (2007)
¿Quién soy yo?
Argentina, 78 min.

Vuitanta-vuit joves dels cinc cents que van ser apropiats durant la dictadura militar argentina (1976-1983), van poder resoldre l'interrogant de "Seré fill de desapareguts?, Qui sóc jo?". En aquest documental es recull la història de nens i joves que, gràcies a les Abuelas de Plaza de Mayo, van poder recuperar la seva veritable identitat. El film relata també els emocionants judicis en els quals van ser jutjats alguns repressors que varen cometre delictes de lesa humanitat, inclòs el robatori de bebès.

Lavedra, N.
(2011)
Verdades verdaderas:
La vida de Estela
Argentina,
110 min.

Semblança de la vida de Estela de Carlotta, la presidenta de les Abuelas de la Plaza de Mayo. Estela era una senyora de classe mitjana que repartia el seu temps entre la família i la seva tasca com a directora d'escola, i vivia completament aliena a qualsevol militància política. Tanmateix, després del segrest i assassinat de la seva filla Laura entre 1977 i 1978 i la pèrdua del seu nét Guido, retingut pels segrestadors, la seva vida va canviar completament. (FILMAFFINITY)

Trijueque, K.;
Albin, D. (2012)
¿Y si tú sos vos?
Espanya, 58
min.

Documental que tracta, en clau de drama social, la recerca de la identitat robada. El punt de partida és l'Argentina de 1976: el 24 de març d'aquell any, el país va quedar sota el comandament d'una dictadura cívico-militar que instaurà el seu particular regne de l'horror. Començava així un dels majors genocidis que es recordi en la història d'Amèrica del Sud. Una violència cega i covarda, que va incloure el segrest i el robatori de centenars de nens.

LINKS D'INTERÈS

[*Abuelas de Plaza de Mayo*](#)

[*Comisión Nacional por el Derecho a la Identidad. Secretaría de Derechos Humanos*](#)
Ministerio de Justicia. República Argentina.

LES AUTORES DELS TEXTOS

Martha Bello

És psicoanalista i traductora.

Entre 1982 i 1990 va exercir a Argentina com a psicoanalista i psicoterapeuta. Actualment, ho fa a "Lugar de Mujer", una entitat destinada al coneixement i activitats vinculades a la temàtica de gènere. És la creadora i coordinadora del taller especialitzat en sexualitat femenina "Taller de Erotismo". És també cofundadora de la institució independent "Nosotras Mujeres" i coautora del treball d'investigació sobre el poder de dones en institucions "Mujer Identidad y Poder", actualment disponible en biblioteques temàtiques.

Des del 1991 resideix a Madrid, on hi té una consulta privada de Psicoanàlisi i treballa com a traductora a "I Poeti Nomadi", publicació digital de poesia internacional.

Des del 2004, coordina, junt amb Lila Parrondo, la "Red Argentino Europea por el Derecho a la Identidad", amb seu a Madrid.

Lila Parrondo

Llicenciada en Psicologia, s'ha dedicat professionalment a temes d'infància i família, a Argentina i Espanya. El 1988 va iniciar la seva especialització en adopció, coordinant grups de preparació per a futurs pares adoptius i grups de recolzament postadoptiu i exercint com a terapeuta amb famílies i nens adoptats. Va treballar també en el Torn d'Intervenció Professional per a l'Adopció Internacional (TIP-AI) i com a psicòloga en una Entitat Col·laboradora per a l'Adopció Internacional autoritzada. Des de l'any 2000, dirigeix i coordina a Madrid Adoptantis, brindant orientació des de la decisió d'adoptar fins a la postadopció. Entre 2005 i 2011, Adoptantis va ser seleccionat per l'Institut Madrileño del Menor y la Familia per desenvolupar el *Programa de Apoyo Postadoptivo*.

L'AUTORA DE LES IMATGES

Nadia Faus

"Me dedico a la artesanía sobre tejidos, mi primera formación fue en diseño de moda y seguidamente en estampación textil. He trabajado como docente en institutos especializados en diseño y moda y también he ejercido como diseñadora de estampados y jaccard para diversas empresas del sector. En mi obra, aplico diversas técnicas de pintura sobre tejidos, desde la serigrafía, la estampación directa a pincel y estarcidos, la utilización de reservas como ceras y también la técnica de pintura sobre seda, que se asemeja a la de la acuarela. En seda elaboro tanto chales, pañuelos, como cuadros..., el uso y destino de esas pinturas propone una reflexión entorno a la diferencia entre arte y artesanía. El paso más reciente por Bellas Artes me ha aportado nuevos lenguajes plásticos y diferentes enfoques teóricos además de la aplicación y yuxtaposición de técnicas varias; pintura y fotografía con técnicas Van Dyke y Cianotipia, se combinan con las técnicas artesanales de la seda o la elaboración de collages híbridos donde la pintura toma vida con las imágenes retocadas con Photoshop. También collages hechos con grabado y superposición de materiales. Siempre con una constante necesidad de saltarme las fronteras de las disciplinas, estudiando, investigando dentro y fuera de lo establecido. En un mestizaje de saberes, de puntos de vista, de enfoques culturales..., pues el recorrido creativo se convierte en una búsqueda interna que no puede separarse del propio ciclo vital."

NOTÍCIES AFIN

AFIN a l'Índia

Entre el 9 i el 18 de maig, Diana Marre va ser invitada a visitar la nova seu del Birla Institute, a Bhubaneswar, estat d' Odisha, Índia, en especial el seu programa de treball amb dones i nens i amb orfenats i cases de persones grans.

Segons l'últim cens de 2011, la població de l'estat d' Odisha era aproximadament d'uns 42 milions d'habitants, amb una densitat de població de 269 habitants per km², un percentatge de població vivint per sota del llindar de la pobresa que s'apropa al 48%, gairebé el doble de la mitjana de tota l'Índia, una taxa d'alfabetització del 82% per als homes i el 64% per a les dones i un (des)balanç per sexe de 978 dones per cada 1.000 homes, a causa de l'existència de diverses pràctiques de desigualtat de gènere com la selecció de naixements per sexe, el feminicidi, violacions i distintes formes de violència de gènere, incloent l'homicidi.

L'estada, que va incloure la visita a cases de nens/es i persones grans a Bhubaneswar,

Gopalpur on Sea i Puri recolzades pel Bimtech de Bhubaneswar i/o per l'ONG [Amigos de Odisha](#), va assentar les bases per a l'inici de diverses formes de cooperació entre el Grup d' Investigació AFIN i les esmentades institucions en accions destinades a millorar la vida quotidiana de nens/es, joves, dones i persones grans en situació de vulnerabilitat, risc, desemparament i/o pobresa extrema.

Qui desitgi col·laborar d' alguna manera amb alguna d'aquestes accions emprenedores, que es posi en contacte amb AFIN (gr. afin@uab.cat).

Mothers, Mothering and Motherhood

La doctoranda Bruna Alvarez va participar en el congrés titulat *Mothers, Mothering and Motherhood from Ancient to Contemporary Times*, celebrat a Atenes (Grècia) a finals del mes de maig passat, i organitzat per Motherhood Initiative for Research and Community Involvement (MIRCI).

Alvarez va presentar una comunicació titulada *The meaning of motherhood in contemporary Spain*, on va exposar que la infertilitat estructural -terme aplicat per Marre (2009) per a descriure la situació de la baixa fecunditat a Espanya posada en relació amb el mercat laboral i la manca de les polítiques públiques-està relacionada amb la reproducció estratifi-

cada, ja que les dones a Espanya, per poder ser mares externalitzen certes tasques de reproducció, a través de la reproducció assistida (tècniques de reproducció assistida, adopció o subrogació), generant relacions asimètriques entre les diferents dones que participen a la gestació, part i criança dels nens i nenes.

Nadja Monnet, professora titular a Toulouse

Nadja Monnet ha guanyat una plaça permanent al Departament de Ciències Humanes i Socials per a l'Arquitectura a l'Escola Nacional Superior d'Arquitectura de Tolosa a França (ENSA Toulouse). Seguirà, no obstant, vinculada amb el Departament d'Antropologia Social i Cultural de la UAB en fer classes al Màster Oficial en Antropologia: investigació avançada i intervenció social, així com a través de la seva participació a les activitats del grup AFIN.

Victòria Badia Màster en Antropologia i Etnografia

Victòria Badia ha obtingut el títol de Màster en Antropologia i Etnografia, amb el treball final de Màster *Las percepciones extrasensoriales: ecos de una memoria del sufrimiento. Narrativas de vida y muerte en el Hospital del Tórax de Terrassa*, dirigit pel Dr. Joan Bestard i aprovat amb Matrícula d'Honor al Departament d'Antropologia de la Universitat de Barcelona.

VIII CONGRESO
INTERNACIONAL
AFIN

DE ADOPCIONES, ACOGIMIENTOS Y NACIMIENTOS: 'DIVERSIDADES' Y 'NORMALIDADES'

23, 24 y 25 de octubre de 2014

Colegio Mayor Universitario Virgen del Carmen. C/ Albareda, 23. Zaragoza

PROGRAMA PROVISIONAL

JORNADA I - J 23 de octubre

9:00-9:30 : Acreditaciones

9:30-10:00: Apertura

10:00-11:00: Primera Sesión

CONSTRUCCIÓN DE LAS (DIS) CAPACIDADES

RAYNA RAPP. Doctora en Antropología, *Professor*, especialista en Learning Disabilities & Politics of Reproduction de la New York University.

11:00-13:00: Segunda Sesión

ADOPCIONES, ACOGIMIENTOS Y NACIMIENTOS

BRUNA ÁLVAREZ. Historiadora, Antropóloga e investigadora predoctoral del Grupo AFIN, Universitat Autònoma de Barcelona.

PETER SELMAN. Doctor y profesor emérito de la *School of Geography, Politics and Sociology* de la Universidad de Newcastle (Reino Unido). Miembro internacional del Grupo AFIN.

DIANA MARRE. Doctora en Antropología Social, Profesora y Directora del Grupo AFIN, Universitat

Autònoma de Barcelona.

MARÍA JOSÉ RODRÍGUEZ. Doctora en Sociología, Profesora de la Facultad de Económicas y Empresariales de la Universidad de Alicante, e investigadora del Grupo AFIN.

Modera:

CARMEN LÓPEZ MATHEU. Doctora en Antropología Social, Profesora de la Facultad de Enfermería de la Universidad de Barcelona e investigadora del Grupo AFIN.

14:30-16:00 Tercera Sesión

Comunicaciones

16:00- 17:00: Cuarta Sesión

¿DE QUIÉN SON LOS HIJOS? O LOS HIJOS DE NADIE/ALGUIEN

LAURA BRIGGS. Doctora en Historia, *Professor* del Departamento Women, Gender and Sexuality Studies People de la Universidad de Massachussets, Amherst (USA).

17:30-19:30: Quinta Sesión

ASOCIACIONES DE FAMILIAS Y MOVIMIENTOS SOCIALES

JOHN SIMMONDS. Director de Políticas, Investigación y Desarrollo de la British Association for Adoption and Fostering (Reino Unido).

MERCEDES NAVARRO. Doctora en Medicina, madre adoptiva, Presidenta de **AFADA** y miembro de **CORA**.

CARMEN LÓPEZ MATHEU. Doctora en Antropología Social, Profesora de la Facultad de Enfermería de la Universidad de Barcelona e investigadora del Grupo AFIN.

MARIBEL JOCILES. Doctora en Sociología, Profesora del Departamento de Antropología Social de la Universidad Complutense de Madrid.

Modera:

LOLA CAMPOS. Periodista y madre adoptiva.

19:30-20:30: Sexta Sesión

CINE-DEBATE

JORNADA II - V24 de octubre

10:00-11:00: Séptima Sesión

INFANCIA, FAMILIA Y POLÍTICAS PÚBLICAS EN ESPAÑA

SALOMÉ ADROHER. Doctora en Derecho y Directora General de Servicios para la Familia y la Infancia (Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad).

11:00 -13:00: Octava Sesión

INFANCIAS, FAMILIAS, CUIDADOS Y POLÍTICAS PÚBLICAS

DOLORS COMAS D'ARGEMIR.

Catedrática de Antropología Social de la Universitat Rovira i Virgili (Tarragona), e investigadora del Grupo AFIN.

ANNE CADORET. Doctora en Antropología, investigadora retirada del CNRS-Cerlis (París, Francia) y miembro internacional del Grupo AFIN.

ROSSANA DI SILVIO. Psicóloga, psicoterapeuta y antropóloga, miembro del Departamento de Prevención del ASL Milano 1 y colaboradora del Departamento de Ciencias Humanas 'Ricardo Massa' de la Universidad de Milano-Bicocca.

TOMASA BÁÑEZ. Doctora en Antropología Social, Profesora de Trabajo Social y Servicios Sociales de la Universitat de Barcelona e investigadora del Grupo AFIN.

Modera:

JOSÉ ÁNGEL GIMÉNEZ ALVIRA. Psicólogo, padre adoptivo y autor de *Indómito y entrañable* (2010).

14:30-16:00: Novena Sesión

Comunicaciones

16:00-17:00: Décima Sesión

ADOLESCENCIA Y ADOLESCENTES

JAUME FUNES. Psicólogo, educador, periodista y autor de los libros *Álex no entiende el mundo* (2014) y *9 Ideas clave: Educar en la adolescencia* (2010).

17:30-19:30: Undécima Sesión

DE “ORÍGENES”, “ENCUENTROS” Y “NACIMIENTOS”

BEATRIZ SAN ROMÁN. Doctora en Psicología e investigadora del Grupo AFIN, Universitat Autònoma de Barcelona.

BETH NEIL. Directora de Investigación del *Centre for Research on Children and Families* de la Universidad del East Anglia (Reino Unido).

SUSAN FREKKO. Doctora en Antropología, profesora en Goucher College (Estados Unidos) e investigadora del Grupo AFIN.

ANA MARÍA RIVAS. Doctora en Sociología, Profesora del Departamento de Antropología Social de la Universidad Complutense de Madrid. Modera:

MARIBEL OLIVER. Educadora social del Equipo de Adopción del [Instituto Aragonés de Servicios Sociales](#).

19:30-20:30: Duodécima Sesión

CINE-DEBATE**JORNADA III - S25 de octubre**

09:30-10:30: Décimotercera Sesión

APRENDIENDO EN LA ESCUELA

MONICA DALEN. Doctora en Filosofía, *professor* del *Department of Special Needs Education* de la Universidad de Oslo (Noruega).

10:30-13:00: Decimocuarta Sesión

¿SÍNTOMAS, “TRASTORNOS”, (DIS)FUNCIONES, DISRUPCIONES O DIVERSIDADES?

DIANE BLACK. Madre de tres niños con TEAF y presidenta de la Asociación Europea de FASD (European FASD Alliance).

NATÀLIA BARCONS. Doctora en Psicología Clínica, investigadora del Grupo AFIN y coordinadora del Centro AFIN.

SIMON BAILEY. Investigador asociado de la Manchester Business School.

YANGPING LIAO. Economista, antropóloga e investigadora predoctoral del Grupo AFIN, Universitat Autònoma de Barcelona.

INMACULADA GONZÁLEZ VIEJO y **VICTORIA PUEYO.** Doctoras en Medicina de la Sección de Oftalmología Pediátrica del Hospital Universitario Miguel Servet.

Modera:

MANUEL DE SANTIAGO. Educador social del Equipo de Adopción del [Instituto Aragonés de Servicios Sociales](#).

13:00-14:00: Decimoquinta Sesión

“NUEVAS” PATERNIDADES

XAVIER ROIGÉ. Doctor en Antropología y profesor del Departamento de Antropología Social de la Universitat de Barcelona.

14:00-14:30

CLAUSURA DEL CONGRESO**DOLORS COMAS D'ARGEMIR.**

Catedrática de Antropología Social de la Universitat Rovira i Virgili (Tarragona), e investigadora del Grupo AFIN.

CALL FOR PAPERS

Es convida a proposar comunicacions per presentar en alguna de les següents sessions del VIII Congrés Internacional AFIN “De adopciones, acogimientos y nacimientos: ‘diversidades’ y ‘normalidades’ que es realitzarà els dies 23, 24 i 25 d’octubre de 2014 a la ciutat de Saragossa, Espanya:

- Adopcions, acolliments, naixements i reproducció en general
- Associacions de famílies i moviments socials
- De qui són els fills/es? Famílies biològiques, adoptives, acollidores
- Infàncies, cura i polítiques públiques
- D’ orígens, encontres i (des)encontres
- Escola, aprenentatge
- Síntomes, ‘trastorns’, (dis)funcions, disrupcions, normalitats i diversitats

Les persones interessades han d’enviar un resum de 250 paraules incloent-hi el títol de la comunicació, el nom del/dels autor/a/s-es, l’afiliació, direcció, e-mail i telèfon abans de l’1 de setembre a gr.afin@uab.cat.

Es preveu de publicar una selecció de les millors comunicacions presentades. Aquells que hi estiguin interessats, hauran d’enviar el text complet de la comunicació que no excedeixi les 8.000 paraules abans del 30 de novembre de 2014.

CALL FOR PAPERS**1ª Bienal Latinoamericana de Infancias****y Juventudes****Manizales, Colòmbia****17-21 de novembre de 2014**Panel:

Desplazamientos, apropiación y circulación de niños y niñas: las técnicas de gestión de la infancia y sus familias en contextos de desigualdad y violencia

A Amèrica Llatina, igual que a d'altres parts del món, els conflictes armats, els processos dictatorials, la repressió política, la devastació produïda per les guerres així com el desplegament de diversos mecanismes de governança reproductiva (Morgan & Roberts 2012) van tenir com a un dels efectes més duradors el desplaçament i/o dislocació de nombrosos nens i nenes de les seves famílies de naixement. Sigui a través de l'adopció –nacional o internacional–, l'acolliment, la institucionalització, o bé mitjançant l'apropiació i substitució de la seva identitat, molts nens i nenes foren incorporats en medis familiars, culturals i/o nacionals diferents al del seu naixement. Amb objectius diversos, segons els distints

contextos sociohistòrics i polítics, aquestes pràctiques habitualment coactives, en alguns casos sense precedents, es van entrellagar, no obstant, amb tècniques de governança –procediments burocràtics i jurídics– i “polítiques de vida” (Fassin 2007) de llarga data –usos consuetudinaris i sentits socials sobre la “protecció” i la “salvació” dels nens/es, les seves famílies i/o comunitats– que, en una bona part, estaven estesos i àmpliament acceptats a través de “règims de veritat” (Foucault

[1978] 1990) ancorats a determinats estàndards de moral -disciplinants- des dels quals governar les conductes íntimes reproductives i les seves manifestacions públiques. En molts casos, aquests esdeveniments “crítics” (Das 1995) van permetre de visibilitzar els entramats socioculturals que possibilitaren aquestes pràctiques de desplaçament de nens i nenes o dislocació de les seves famílies de naixement, així com conèixer tant la profunditat històrica de les pràctiques informals de

“circulació de nens”, a través de les quals les famílies assajaven diferents arranjaments per fer front a la criança dels seus fills i filles, com dels mecanismes de “transferència vertical” a partir dels quals determinats nens eren separats dels seus medis familiars de naixement per tornar-los disponibles per a l’adopció.

En aquest context d’anàlisi, aquesta Taula es proposa:

- contribuir al coneixement dels procediments, arguments, valors morals i figures legals utilitzats per operar i justificar la separació i el moviment/desplaçament de nens/es dels seus contextos de naixement i del seu emplaçament en altres llaços de filiació i altres realitats sociofamiliars a través de diverses formes de violència –guerres, pràctiques d’enginyeria social o governança reproductiva–.
- contribuir a un abordatge comparatiu que combini la discussió teòrica en el camp dels estudis de la infància, la família i la governança reproductiva amb dades etnogràfiques sobre distints contextos temporals i espacials, a fi d’analitzar les modalitats que assumeixen i han assumit en diferents països i/o contextos socioculturals les diver-

ses pràctiques de circulació legal/il·legal/coercitiva/voluntària/regulada així com les d’apropiació i remoció de nens i nenes a través de la substitució d’identitat.

- atendre a la dimensió transnacional d’aquestes pràctiques, en tant que molts nens i nenes de poblacions devastades per desastres naturals, pobresa extrema o guerres són desplaçats a països considerats de renda alta, sobre la base de l’existència i profundització de la desigualtat entre qui dóna i qui rep que, a partir de la legislació internacional sobre adopció entre països (La Haia, 1993) i de l’increment d’aquesta, ha convertit diversos països en “proveïdors” de nens, nenes i joves per a diferents destins i tasques.
- analitzar la diversitat d’actors, organitzacions i organismes que intervenen d’una o altra manera en el desplegament d’aquestes pràctiques així com aprofundir en l’anàlisi de les nocions sobre infància, família, maternitat, parentiu, protecció i drets que les sustenten i posen en joc.
- indagar en els processos de construcció de demandes de veritat i justícia que han estat impulsats els últims anys, per diferents

tipus d’organitzacions socials i organismes de drets humans de diversos països.

- dinamitzar i expandir el coneixement sobre les modalitats que han assumit les pràctiques de transferència de responsabilitat sobre nens i nenes, així com profunditzar en el debat respecte a les formes que actualment adquireixen les polítiques orientades a protegir el dret a la intimitat personal, convivència familiar i identitat dels nens/es, i els debats originats pel dret a saber i a conèixer els “orígens”.

Qui tingui interès en participar, si us plau envieu títol i resum (250 paraules) pel 30 de juny de 2014 a:

Carla Villalta: carla-villalta@hotmail.com

Diana Marre: diana.marre@uab.es